

Būt reizē kopā un atsevišķi

Cēsu puse visos laikos lepojies un ir labi zināma kā nozīmīga kultūras dzīves veidotāja, kultūrvēsturiskā mantojuma krātuve Latvijā. Katrā pagastā ir kultūras, tautas vai saieta nams, muzeji Vecpiebalgā, Liepā, protams, Cēsīs. Vēl arī vēsturiskās ekspozīcijas un novadpētnieku vākums Inešos, Taurenē, Dzērbenē, Jaunpiebalgā, Veselavā, M. Vanagas muzejs Amatā, Āraišu muzejparki. Nozīmīgas vērtības ir Ungurmuiža un Veselavas muiža. Tā ir novada bagātība, kas jāsauglabā, jāuztur un jāpārvalda. Līdz ar jaunā novada izveidošanu būtisks ir jautājums, kā pārvaldīt kultūras nozari, par kuru rūpi turēja septiņu novadu pašvaldības. Katrai bija savs modelis, kas izveidots atbilstoši situācijai, vajadzībām un iespējām uz vietas. Jaunajā Cēsu novadā izveidota darba grupa, kurā strādā kultūras iestāžu – kultūras namu, muzeju – darbinieki, apvienību pārvalžu vadītāji, arī nevalstisko organizāciju pārstāvji. Kopā top kultūras nozares pārvaldības modelis.

Pārvaldības modeļa izstrādes grupu vada Cēsu novada domes priekšsēdētāja vietnieks Atis Egliņš – Eglītis. Kolēģi regulāri tiek saistīti, diskutē, dalās pieredzē, apzina citu novadu pārvaldības struktūras.

“Katrās pārmaiņas rada bažas, bet tās ir jāuzveic,” saka A. Egliņš – Eglītis un pastāsta, ka ir iespējami divi scenāriji – vai nu tiek veidota vienota kultūras pārvaldība, vai tā paliek decentralizēta un kultūras iestādes turpina būt apvienību pārvalžu pakļautībā.

“Plānā ir Cēsu Kultūras un Tūrisma centrā nozares sadalīt. Muzejs, kultūras centrs un tūrisms katrs būs atsevišķi. Katra saimniecība ļoti liela, un uzdevumi kultūrai un tūrisma ir savi. Ne velti par tūrisma atbildīga ir Ekonomikas, nevis Kultūras ministrija. Vēl jautājums ir par Līgatnes Kultūras un tūrisma centru. Mazā novadā šis modelis bija labs, sevi attaisnoja, lielā ir citādi. Esmu piekritējs tam, ka kultūrā

jābūt vienotai struktūrai un pārvaldei. Pārvaldes pārziņā būtu vairākas sadaļas: muzeji ar mantojuma saglabāšanu, pētniecību, tad tautas, kultūras un saieta nami, vēl arī kultūrpoltikas nodaļa, kas nodarbojas ar kultūrpoltikas uzraudzību, kultūras tīklu veidošanu un lielākiem projektiem, arī finansējuma piesaisti,” stāsta darba grupas vadītājs un uzsver, ja novadā gribam vienotu kultūrpoltiku, tad tādu īstenot var tikai tad, ja strādā kopā. A. Egliņš – Eglītis ir pārliecināts, ka gan muzeji, gan kultūras nami būtu ieguvēji, jo paveras lielākas iespējas.

“Esam liels novads un kā lieliem mums ir jārikojas,” atgādina domes priekšsēdētāja vietnieks. Ik pa laikam gan izskan, ja būs vienota pārvaldība, iespējams, varētu būt apdraudēta vietējā identitāte. Sarunā ar “Druvu” vairāki kultūras dzīves organizētāji pagastos atzina, ka tikai no pašiem iedzīvotājiem būs atkarīgs, kādus pasākumus viņi vēlas, cik aktīvi apmeklēs. Protams, būtisks ir piedāvājums, kas atkarīgs ne tikai no finansējuma, arī darbinieka ieinteresētības, vēlēšanās un prasmes piedāvāt ko jaunu un saglabāt labās tradīcijas.

“Katram šķiet, ka kaut ko atņem, bet tā nav. Visa nauda, kas ienāk kultūrā, tur arī paliek. Ja kultūras, tautas un saieta nami katrs paliek pats par sevi, ilgter-

miņā tie noslāņosies. Kāds kļūst vēl spēcīgāks, tam būs lielāks finansējums, cits varēs atļauties mazāk. Tagad labi redzams, ka apvienībās nauda kultūrai bija atvēlēta ļoti atšķirīgi. Novadā arī jārunā par kultūras profesionalizāciju, to, kā plānojam pasākumus, piesaistām sponsorus. Ja esam lielā novadā kopā, vieglāk piesaistīt naudu,” viedokli pauž kultūras nozares administratīvās pārvaldības izstrādes darba grupas vadītājs un piebilst, ka drīzā nākotnē noteikti būs jārunā, kā lielos kultūras namus piepildīt ar saturu, uzturēt.

Muzejnieki par nākotni daudz sprieduši gan darba grupā, gan pašī. A. Egliņš – Eglītis uzsver, ka akreditētie muzeji strādās kā līdz šim – patstāvīgi. “Cēsu muzejs, Piebalgas muzeju apvienība “Orisāre”, “Kalāči” katrs atsevišķi, bet visiem kopēja metodiskā vadība, ko nodrošina Cēsu Vēstures un mākslas muzejs kā reģionālais muzejs. Katrs pats par sevi būtu arī kultūras pārvaldes pāraudzībā,” struktūru iezīmē izstrādes grupas vadītājs. Viņš vairākkārt uzsver, ka kultūrā būtiska ir sadarbība, jo kopā vienmēr var izdarīt vairāk. “Apsveicama muzeju kopīgi izstrādātā veselības un labbūtības programma “Nosūtījums uz muzeju”, kas liecina par sadarbību un iespēju izmantošanu,” teic A. Egliņš – Eglītis.

Pagaidām diskusijas turpinās par Veselavas muižu, Ungurmuižu. A. Egliņš – Eglītis pauž pārliecību, ka tās vairāk orientētas uz tūrisma. Muižas nodrošina starpdisciplināro sadarbību kultūrā. “Jautājums ir par Āraišu muzejparku. Ir veikts pašnovērtējums, un gan apvienības pārvalde, gan darbinieki uzskata, ka Āraiši būtu piederīgāki muzejiem. Ir dažādi viedokļi par vēstures ekspozīci-

jām, neakreditētajiem muzejiem,” stāsta A. Egliņš – Eglītis.

Cēsu koncertzāle kā SIA pēc likuma pakļauta pašvaldības izpildītājam. Tā ir novada nozīmīgākā kultūras iestāde, un ir skaidrs, ka ikviens novadā būs tās sadarbības partneris.

Darbs un arī diskusijas turpinās. A. Egliņš – Eglītis pastāsta, ka

martā ar kultūras pārvaldības modeli tiks iepazīstināti domes deputāti. Līdztekus top arī novada kultūras stratēģija, kas varētu būt gatava maijā. Ne tik tālā nākotnē jāreķinās, ka tiks pieņemts Kultūras centru likums, kas, iespējams, tiks veikta kādas korekcijas. □

Kaimiņos struktūras dažādas

Kaimiņos, Smiltenes un Siguldas novadā, kultūras nozares pārvaldība jau skaidra, deputāti to apstiprinājuši. Katrā tā ir citāda.

SMILTENES NOVADĀ izveidota pašvaldības iestāde “Kultūras un tūrisma pārvalde”. “Pārvaldei ir vadītājs un divu nozaru – kultūras un tūrisma – vadītāji, kā arī Sabiedrisko attiecību un mārketinga nodaļa, kuras pārziņā arī dizaina jautājumi, iepirkumi, informācijas aprīte. Pārvaldes vadītājs veic administratīvo darbu, nozaru vadītāju ziņā ir gan metodiskā palīdzība, gan viņi kopā ar darbiniekiem rosina idejas, izstrādā stratēģijas. Tūrisma patlaban ir divi speciālisti – Raunā un Smiltēnē. Akreditētie muzeji, vēstures un kultūrvēstures piemīņas istabas ir pārvaldes vadītāja pārziņā,” pastāsta Smiltenes novada domes priekšsēdētāja vietniece kultūras un sociālajos jautājumos Astrīda Harju. Katra struktūrvienība veidoja savu budžetu, darbinieki un nozaru vadītāji nāca kopā, diskutēja, aizstāvēja ieceres. Kultūras centri un nami finansējumu saņem pagastu pārvaldēs.

“Darbiniekiem ikdienā nekas nemainās. Ja ir kāds jautājums, un tādu pārmaiņu brīdī netrūkst, ikviens var meklēt atbildes gan pie pārvaldes, gan nozares vadītāja. Katrā pagastā ir kultūras vai tautas nams, piešķirot finansējumu, tika ņemtas vērā tradīcijas, kultūras aktivitātes, arī amatierkolektīvu skaits,” stāsta A. Harju.

Smiltenes novada bibliotēkās pēc likuma metodisko palīdzību nodrošina Valkas centrālā bibliotēka. Savukārt Smiltenes novada bibliotēka gādā par pagastu bibliotēku kopīgo stratēģiju, vizuālo tēlu.

SIGULDAS NOVADĀ neveido kultūras pārvaldi. “Katra pašvaldība meklē sev piemērotāko kultūras jomas pārvaldības modeli. Tajā jābūt vairākiem speciālistiem, kuri atbildīgi par noteiktām jomām. Izveidojām horizontālo pārvaldības struktūru – divas iestādes:

novada bibliotēku un novada kultūras centru. Jābūt kādam, kurš redz kopainu, satur kopā nozares cilvēkus. Pāraudzībai, koordinācijai jābūt. Kultūras centram ir pārvaldības funkcija, tas stratēģiski pārrēdz nozari, plāno, strādā ar nevalstisko sektoru. Novadā nav pašvaldības muzeju, ir valsts un privātie vai biedrību, kurus atbalstām projektu konkursos. Ir kultūras konsultatīvā padome, kur satiekas dažādi viedokļi, tiek diskutēti par nozarei svarīgiem jautājumiem,” stāsta Siguldas novada Kultūras centra direktore Jolanta Borīte. Kultūras centrā ir apvienotas struktūrvienības: kultūras centrs “Siguldas devons”, Siguldas pagasta Kultūras nams, Jūdažu sabiedriskais centrs, Allažu, Mores, Inčukalna, Krimuldas Tautas nams un Anšlava Eglīša ekspozīcija, Lēdurgas kultūras nams, Mālpils Kultūras centrs un “Skulmju Dzintars mājas” ekspozīcija.

Siguldas Kultūras centrs arī ir atbildīgs par liela mēroga pasākumu rīkošanu novadā. “Nevar gradēt, ka mazajos tautas namos var notikt mazi un nelieli, bet lielajos vērienīgi pasākumi. Maza kultūras nama jauda var būt lielāka nekā lielākai kultūras iestādei. Uzskatu, ka iestādes vadītājs nevar būt darbā uz pusslodzi. Viņam jābūt pilnai atbildībai par iestādi, procesiem, kas notiek,” viedokli pauž J. Borīte. Ar gandarījumu viņa pastāsta, ka par jauno kultūras pārvaldības modeli no kultūras darbiniekiem, kuri agrāk strādāja citos novados, saņemtas pozitīvas atsauksmes. “Viņi ir uzklauti, ja ir kādi jautājumi, ir atbildes, padoms, atbalsts. Tas ir ļoti svarīgi sevišķi pārmaiņu laikā. Kultūras cilvēkiem ir svarīgi komunicēt, sajūst kolēģu plecu,” saka J. Borīte. □

Lappusi sagatavojuši
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA “Cēsu Druva”.

Nepazaudēt to, kas bija un ir

Jāvērtē, kas jāmaina, kas jāsauglabā, tā atzīst tie, kas apvienotajos novados līdz šim virzījuši kultūras jomu.

Modelim jābūt saprotamam

“Ir jauns novads, jaunai pārvaldībai jābūt. Ja kultūras un tautas nami paliek apvienību pārvalžu pārziņā, tomēr kāds kopīgs “jumts” ir vajadzīgs. Esam taču kopā, un arī ārēji mūs vērtē kā novadu. Protams, katram ir un paliks kas savs,” saka Vecpiebalgas kultūras nama vadītāja Zigrīda Ruicēna. Viņa atgādina, ka Vecpiebalgas novadā, kur darbojas pieci kultūras un tautas nami, katra darbinieks veidoja savus pasākumus pagastā. Novada kultūrnotikumus, kā “Vecpiebalga atver durvis”, rīkoja visi kopā. “Bija atsevišķi novada pasākumi, kurus tradicionāli rīkojam kādā pagastā, piemēram, represēto tikšanās Dzērbenē, pensionāru tikšanās Vecpiebalgā un Taurenē. Vai

kaut kas būtu jāmaina, domāju, ka nē. Tās nav viena pagasta tradīcijas, izveidojušās un iedzīvojušās pēdējos 12 gados. Jaunajā novadā veidosies citas, ko lielākā vai mazākā pulkā rīkosim kopā,” stāsta Z. Ruicēna un uzsver, patlaban svarīgākais, ka jau ir varianti, kāda varētu būt kultūras pārvaldība novadā. Sarunas turpinās, un viņa pārliecināta – tiks pieņemts modelis, kurā katrs redzēs savu vietu.

Atšķirīgajā prast atrast vienoto

Amatas apvienības pārvaldes vadītāja Elīta Eglīte atzīst, ka darba grupā izskan dažādi viedokļi un idejas. “Secinājumu nav, esam sarunu procesā. Runājam par lietām, kuras dažādi izprotam. Saprotams, ka pilsetās ir cita struktūra nekā laukos. Vismaz izstrādājot jābūt pārliecībai, ka modelis ilgtermiņā būs veiksmīgs,” saka E. Eglīte un piebilst, ka patlaban vairāk ir jautājumu nekā atbilžu.

“Domāju, ka Melānijas Vanagas muzejam ir jāpaliek kā

sabiedriskajam muzejam. Nesaskatu vajadzību akreditēt. Kāpēc M. Vanaga savu mantojumu atdeva savai pirmajai skolai, nevis Cēsu muzejam, nacionālajai bibliotēkai vai kādai citas respektabīlai iestādei? Viņa savas lietas atdeva vietējiem cilvēkiem. Skola ir, vietējie cilvēki arī, nekas nav mainījies. Kāpēc mēs domājam, ka zinām labāk, nekā viņa gribēja. Par to vēl padiskutēsim,” teic E. Eglīte. Viņa atgādina, ka savulaik Āraišu ezerpils jau bija pie kāda – gan Cēsu muzeja, gan Latvijas Nacionālā vēstures muzeja. Visiem šķita, ka daudz izdarīs. Neizdevās.

“Viss taču mainās, nedrīkst pazaudēt to, kas bija un ir. Varbūt, trešo reizi kāpjot stikla kalnā, Āraišus veiksmīgi pārvaldīs no Cēsīm. Gaidu muzeja jauno krātuvi, ceru, ka tur ieraudzīsim to, ko muzejniekiem savulaik nodeva amatieši. Nodeva, lai būtu sabiedrībai pieejami. Ar M. Vanagas atstāto ikviens var iepazīties viņas pirmajā skolā,” pārdomās dalās E. Eglīte un uzsver: “Ļoti ceru, ka saņemšu atbildes uz daudziem neskaidrajām jautājumiem.” □